

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК

REVIEW OF LAW SCIENCES



huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2024-yil 1-son

VOLUME 8 / ISSUE 1 / 2024

DOI: 10.51788/TSUL.ROLS.2024.8.1.

ISSN 2181-919X

E-ISSN 2181-1148

DOI: 10.51788/TSUL.ROLS



Crossref

Content
Registration

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ
NAZARIYASI VA TARIXI.
HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

5 **ISMAILOV BEKJON SALIXOVICH**
O'zbekistonda nogironligi bo'lgan shaxslar
huquqlari va imtiyozlarining funksional
imkoniyatlari hamda ularning yuridik tahlili

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY
HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ.
MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

17 **HOSHIMXONOV AHRORXON
MUMINOVICH**
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va
Vazirlar Mahkamasi: o'zaro munosabatlarning
yangicha tartibi

25 **ERGASHEV IKROM ABDURASULOVICH**
Soliq intizomini ta'minlashda davlat soliq
xizmati organlari ishtirokinging huquqiy
asoslarini takomillashtirish

36 **MAXMUDOV FIRUZ BAXTIYOR O'G'LI**
Zamonaviy davlat boshqaruvi va davlat
fuqarolik xizmatining nazariy-huquqiy jihatlari

12.00.06 – TABIIY RESURLAR
HUQUQI. AGRAR HUQUQ.
EKOLOGIK HUQUQ

48 **NURULLAYEV SHOXRUX
SHUXRATILLAYEVICH**
Qurilish sohasida ekologik yuridik javobgarlik

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI.
HUQUQBUZARLIKLARNING
OLDINI OLIH.
KRIMINOLOGIYA.
JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

57 **KAMALOVA DILDORA GAYRATOVNA**
Jinoyatga suiqasd qilishdan ixtiyoriy qaytishga
oid konseptual qarashlar

67 **MIRZARAIMOV SARDOR TAXIROVICH**
Bezorilik huquqini qo'llash muammolari

12.00.09 – JINOYAT
PROTSESSI. KRIMINALISTIKA,
TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA
SUD EKSPERTIZASI

84 **САБЫРБАЕВА АЙНУРА БАХЫТ КЫЗЫ**
Новые способы отмывания денежных средств
при совершении киберпреступлений

96 **MAXMUDOV SUNNAT AZIM O'G'LI**
Reabilitatsiya asoslariga ko'ra jinoyat ishini
tugatishning ayrim jihatlari

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.rols.2024.8.1./GGJF8180>
UDC: 343.23(045)(575.1)

JINOYATGA SUIQASD QILISHDAN IXTIYORIY QAYTISHGA OID KONSEPTUAL QARASHLAR

Kamalova Dildora Gayratovna,
Toshkent davlat yuridik universiteti
Jinoiy odil sudlov fakulteti dekani
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD),
ORCID: 0000-0001-6747-8883
e-mail: d.kamalova@tsul.uz

Annotatsiya. Jinoyatga suiqasd qilish bosqichidan ixtiyoriy qaytish masalasi murakkab hisoblanadi. Jinoyat huquqi ta'limotida suiqasd qilish tamom bo'lgan va tamom bo'lmagan suiqasd turlariga ajratilganligi bois har bir suiqasd turidan ixtiyoriy qaytish masalasini alohida ko'rib chiqish maqsadga muvofiq. Ma'lumki, jinoyat huquqi doktrinasida tamom bo'lgan suiqasddan ixtiyoriy qaytish mumkin emas degan fikr mustahkamlangan. Biroq so'nggi yillardagi ilmiy tadqiqotlarda tamom bo'lgan suiqasddan ham ixtiyoriy qaytish mumkinligi va jinoiy javobgarlik istisno etilishi nuqtayi nazari ilgari surilmoqda. Qayd etish lozimki, mazkur qarash ilmiy va nazariy jihatdan munozarali bo'lib, ushbu maqolada jinoyat huquqi nazariyasi qoidalari, sud amaliyoti materiallari tahlili asosida jinoyatga suiqasd qilish bosqichidan ixtiyoriy qaytishga oid fikrlar tahlil qilinib, muallifning pozitsiyasi shakllantirilgan. Tadqiqot yakunida muallif tomonidan bir qancha xulosalarga kelingan. Jinoyat sodir etishdan ixtiyoriy qaytish mavjudligini aniqlashda jinoyat tarkibi tuzilishi muhim hisoblanadi. Tamom bo'lmagan suiqasd qilish bosqichidan ixtiyoriy qaytish mumkin va bu jinoiy javobgarlikni keltirib chiqarmaydi. Shuningdek, tamom bo'lgan suiqasddan ixtiyoriy qaytishda shaxsda huquqqa xilof qilmish rivojlanishi ustidan nazorat qilish imkoniyati; qilmish va ijtimoiy xavfli oqibat yuzaga kelish xavfi o'rtasida vaqt oralig'ining mavjudligi; ixtiyoriy qaytishning faol amalga oshirilganligi kabi holatlar majmui e'tiborga olinishi lozim.

Kalit so'zlar: jinoyatga suiqasd qilish, jinoyat sodir etishdan ixtiyoriy qaytish, moddiy tarkibli jinoyatlar, formal tarkibli jinoyatlar, kesik tarkibli jinoyatlar, tamom bo'lgan suiqasddan ixtiyoriy qaytish, tamom bo'lmagan suiqasddan ixtiyoriy qaytish.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ВОЗЗРЕНИЯ НА ДОБРОВОЛЬНЫЙ ОТКАЗ ОТ ПОКУШЕНИЯ НА ПРЕСТУПЛЕНИЕ

Камалова Дилдора Гайратовна,
доктор философии по юридическим наукам (PhD),
декан факультета уголовного правосудия
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. Вопрос добровольного отказа на стадии покушения на преступление представляет особую сложность. Поскольку в доктрине уголовного права покушение делится на оконченное и неоконченное покушение, целесообразно рассмотреть вопрос о добровольном отказе от каждого вида покушения в отдельности. Известно, что в доктрине уголовного права принято мнение о невозможности добровольного отказа после оконченного покушения. Однако в последние годы в научных исследованиях выдвигается точка зрения на возможность добровольного отказа от оконченного покушения и исключения уголовной ответственности. Следует отметить, что данная точка зрения с научной и теоретической

позиций представляется спорной. В данной статье на основе анализа положений теории уголовного права, материалов судебной практики анализируются идеи о добровольном отказе на стадии покушения на преступление и формируется позиция автора. По итогам исследования автор приходит к следующим выводам. При определении наличия добровольного отказа от совершения преступления состав преступления имеет важнейшее значение. Добровольный отказ на стадии неоконченного покушения возможен и не влечёт уголовной ответственности. Также при добровольном отказе на стадии оконченного покушения следует принять во внимание ряд обстоятельств, в том числе возможности контроля лицом развития противоправного деяния; наличие временного интервала между деянием и риском наступления общественно опасных последствий; активного осуществления добровольного отказа.

Ключевые слова: покушение на преступление, добровольный отказ от совершения преступления, преступление с материальным составом, преступление с формальным составом, преступление с усечённым составом, добровольный отказ от оконченного покушения, добровольный отказ от неоконченного покушения.

CONCEPTUAL VIEWS ON VOLUNTARY RENUNCIATION OF ATTEMPTED CRIME

Kamalova Dildora Gayratovna
Tashkent State University of Law,
Dean of Faculty Criminal Justice,
Doctor of Philosophy in Law,

Abstract. *The issue of voluntary renunciation from the stage of attempted crime is complex. Since the doctrine of criminal law divides attempted murder into completed and incomplete, it is appropriate to consider the issue of voluntary renunciation from each type of murder separately. It is known that the doctrine of criminal law establishes that it is impossible to renunciation voluntarily after a completed murder. However, in recent years of scientific research a point of view on the possibility of voluntary renunciation and exclusion of criminal responsibility is put forward. It should be noted that this point of view is scientifically and theoretically controversial, on the basis of the analysis of the norms of criminal law theory and case law the author's position is formed on the basis of the analysis of opinions on voluntary renunciation from the stage of attempted crime. According to the results of the study, the author came to a number of conclusions. The corpus delicti of the crime is relevant to determine the presence of voluntary renunciation from the commission of a crime. Voluntary renunciation from the incomplete phase of murder is possible and does not entail criminal responsibility. Also the possibility of controlling the development of a person's offense in a voluntary renunciation from the attempt; the presence of a time interval between the act and the risk of socially dangerous consequences; a number of circumstances should be taken into account, such as the active implementation of voluntary renunciation.*

Keywords: *criminal attempt, voluntary renunciation, a crime with a material element, a crime with a formal element, a crime with a truncated element, voluntary renunciation of a completed attempt, voluntary renunciation of an unfinished attempt.*

Kirish

Jinoyat huquqi doktrinasida jinoyatga suiqasd qilishning turlarga ajratilishi ahamiyati, qilmishni kvalifikatsiya qilish va jazo tayinlashga bevosita ta'siri yuzasidan bildirilgan fikrlarni shartli ravishda ikki guruhga ajratish mumkin:

birinchi guruh vakillariga jinoyatga suiqasd qilishni turlarga ajratishning ahamiyati jinoyatdan ixtiyoriy qaytish bilan bog'liqlikni ifodalaydi. "Faqatgina tamom bo'lmagan suiqasd va jinoyatdan tayyorgarlik ko'rishdan ixtiyoriy qaytish mumkinligi tufayli suiqasdni turlarga

ajratish ahamiyatli hisoblanadi” [1, 108-b; 2, 51–52-b.].

Ta’kidlash kerakki, amaldagi jinoyat qonunida “tamom bo’lgan” va “tamom bo’lmagan” suiqasd atamaları qo’llanmagan bo’lsa-da, Jinoyat kodeksi 58-moddasi 1-qismida sud tamom bo’lmagan jinoyat uchun jazo tayinlashda jazo tayinlashning umumiy asoslari bilan bir qatorda “jinoiy niyat amalga oshirilishining darajasi”ni ham hisobga olish zarurligi nazarda tutilgan. Jinoyat bir-birini inkor etuvchi ikkita sabab, ya’ni jinoyatning shaxsga bog’liq bo’lmagan holda oxiriga yetkazilmagani yoki shaxsning o’z xohishiga binoan ixtiyoriy to’xtatilganligi sababli tamom bo’lmaganligi bois tamom bo’lgan va tamom bo’lmagan suiqasd turlari jinoyatdan ixtiyoriy qaytish masalasini to’g’ri hal etish uchun amaliy ahamiyatga ega. Mazkur tasnifning mavjudligi jazo tayinlashda jinoiy niyatni amalga oshirganlik darajasini hisobga olish hamda jinoyat sodir etishdan ixtiyoriy qaytish masalasini hal qilish zarurati bilan bog’liq [3, 226-b.].

Demak, shaxsning subyektiv fikriga ko’ra jinoyat sodir etishga suiqasd qilishni tamom bo’lgan va tamom bo’lmagan suiqasd turlariga ajratish maqsadga muvofiq.

Jinoyatga suiqasd qilishni tamom bo’lgan va tamom bo’lmagan turlarga ajratish jinoyatga suiqasd qilishni jinoyatdan ixtiyoriy qaytishdan farqlash va qilmishning ijtimoiy xavfliligi hamda xususiyatini aniqlashda amaliy ahamiyatga ega [4, 117-b.].

“Shaxs ijtimoiy xavfli zarar yetkazish maqsadida jinoyat obyektiga hujum qilgan, bu uning jinoyatni bajarishga bevosita qaratilgan harakatlari (harakatsizligi) bilan bog’liq bo’lgan, ammo jinoyat mazkur shaxsga bog’liq bo’lmagan sabablarga ko’ra bevosita bajarish bosqichiga yetkazilmagan bo’lsa, jinoyat sodir etish tamom bo’lmagan suiqasd deb topiladi” [5, 269-b.].

Demak, shaxs tomonidan jinoiy niyatiga erishish uchun zarur bo’lgan barcha harakat (harakatsizlik)ni o’ziga bog’liq bo’lmagan ho-

latlarga ko’ra amalga oshira olmagan bo’lsa, qilmish tamom bo’lmagan suiqasd deyiladi.

“Agar shaxs jinoiy maqsadiga erishish uchun zarur bo’lgan barcha harakat (harakatsizlik)ni amalga oshirgan, biroq jinoyat shaxsga bog’liq bo’lmagan holatlarga ko’ra oxirigacha yetkazilmagan bo’lsa, qilmish tamom bo’lgan suiqasd deyiladi [6, 188-b.].

Demak, shaxs tomonidan jinoiy maqsadga erishish uchun zarur bo’lgan barcha harakat yoki harakatsizlik amalga oshirilgan, biroq shaxs istagan oqibat unga bog’liq bo’lmagan sabablarga ko’ra yuz bermagan bo’lsa, tamom bo’lgan suiqasd deyiladi.

Material va metodlar

Ushbu ilmiy maqoladagi mavzuni tadqiq etishda analiz va sintez, deduksiya va induksiya, mantiqiylik kabi tadqiqot usullari qo’llangan.

Mazkur mavzu yuzasidan o’zbek olimlaridan M.X. Rustamboyev, A.S. Kayumov, Q. Payzullayev; xorijiy olimlardan A.I. Orlova, A.Y. Malyar, A.A. Klyuyev, N. Skorilkin, S. Dadonov, A. Annenkovlarning ilmiy ishlari tahlil qilingan.

Tadqiqot natijalari va tahlili

1. Tamom bo’lmagan suiqasddan ixtiyoriy qaytish

Tamom bo’lmagan suiqasd bosqichidan ixtiyoriy qaytish masalasi jinoyat huquqi doktrinasida bahslarni yuzaga keltirmaydi. Darhaqiqat, shaxs tomonidan jinoyat obyektiv tomonini bajarishga qaratilgan barcha zarur harakat (harakatsizlik) amalga oshirilmagan bo’lsa, jinoyatni davom ettirishdan o’zini tiyishga hech narsa to’sqinlik qilmaydi. Bunday holda jinoyatdan voz kechish (aktiv yoki passiv) jinoiy qilmish shakli (harakat yoki harakatsizlik)ga qarama-qarshi bo’ladi [7, 89-b.].

Tamom bo’lmagan suiqasddan ixtiyoriy qaytish odatda harakatsizlikda ifodalana-di. Jinoyatning obyektiv tomoniga kiradigan harakatlarni sodir etishni boshlagan shaxs jinoiy faoliyatini to’xtatadi. Masalan, odam o’ldirish uchun jabrlanuvchini nishonga ol-

gan shaxsning o'q uzmasligi, nomusga tegish jinoyatida zo'rlik ishlatish vaqtida jabrlanuvchiga achinganligi tufayli jinsiy aloqa qilmaslik kabi holatlarni keltirish mumkin.

II. Tamom bo'lgan suiqastdan ixtiyoriy qaytish

Tamom bo'lgan suiqastdan ixtiyoriy qaytish mumkinligi yuzasidan bildirilgan fikrlarni shartli ravishda to'rt guruhga ajratish mumkin.

1) *Birinchi guruh olimlarining fikrlariga ko'ra, jinoyatga tayyorgarlik ko'rish va tamom bo'lmagan suiqastdan ixtiyoriy qaytish mumkin bo'lib, tamom bo'lgan suiqastdan ixtiyoriy qaytish istisno etiladi* [8, 117-b.; 2, 52-b.]. Chunki shaxs tomonidan jinoiy natijaning yuz berishi uchun zarur bo'lgan barcha harakatlarni amalga oshirilmagan bo'ladi.

M.X. Rustamboyev va Q. Payzullayevning fikrlariga ko'ra, "...tamom bo'lgan suiqastdan ixtiyoriy qaytish mumkin emas (odam o'ldirish jinoyati misolida). Qasddan odam o'ldirish jinoyatida qilmish sodir etilganidan so'ng aybdor jabrlanuvchining o'limi yuz bermasligining oldini olish imkoniyatiga ega bo'lgan taqdirda ham sodir etilgan qilmishni orqaga qaytarish, bartaraf etish mumkin emas. Bunday hollarda jabrlanuvchining o'limi yuz bermasligi ehtimoli mavjud bo'lib, bu ham aybdorning irodasiga aloqador bo'lmagan holatlarga bog'liq. Umuman olganda, jinoyatdan ixtiyoriy qaytish aktiv emas, balki passiv xulq-atvorda ifodalanishi kerak" [9, 29-b.].

Bu borada S.M. Korabelnikov fikrini quyidagicha asoslantirgan: "Tamom bo'lgan suiqastdan ixtiyoriy qaytish mumkin emas. Chunki tamom bo'lgan suiqastda qilmish sodir etilganligi tufayli jinoiy harakatlarni yakunlash haqida so'z yuritish mumkin emas. Istisno tariqasida qilmish va oqibat o'rtasida muayyan vaqt oralig'i mavjud jinoyatlardagina ixtiyoriy qaytish mumkin. Ya'ni jinoiy oqibat qilmish sodir etilganidan so'ng muayyan vaqt o'tgach yuz bersa va shaxs ijtimoiy xavfli oqibatning oldini olish imkoniyatiga ega bo'l-

gan hollardagina bo'lishi mumkin (masalan, shaxs terroristik aktini sodir etish maqsadida transport vositasiga mexanizmlil portlovchi moddani joylashtiradi, biroq biroz vaqt o'tganidan so'ng jinoiy maqsadidan voz kechib, portlovchi vositani olib tashlaydi). Mazkur holatda aybdor shaxs faqatgina portlovchi vosita bilan muomalada bo'lgani uchun jinoiy javobgarlikka tortiladi" [10, 113-b.].

2) *Ikkinchi guruh olimlari fikriga ko'ra, tamom bo'lmagan suiqastdan ixtiyoriy qaytish masalasi moddiy tarkibli jinoyatlarga nisbatan qo'llanishi mumkin.* Binobarin, yuz bermagan jinoiy oqibat jinoyatdan ixtiyoriy qaytish masalasini hal qilishda yuridik ahamiyat kasb etadi, chunki mazkur oqibatlarsiz jinoyat tugallanmagan hisoblanadi. Agar yuz bergan oqibatlar qilmishni tugallangan jinoyat deb kvalifikatsiya qilish uchun ta'sir ko'rsatmasa (formal va kesik tarkibli jinoyatlarda), jinoiy natija yuz berishiga qaratilgan shaxsning barcha harakatlari oqibat yuz bergan yoki yuz bermaganidan qat'i nazar, shaxsning qilmishini tugallangan jinoyat deb topishga sabab bo'ladi va o'z navbatida, ixtiyoriy qaytish imkoniyatini istisno qiladi" [7, 90-b.].

"Tamom bo'lgan va tamom bo'lmagan suiqastdan ajratish masalasi, ayniqsa, hayot va sog'liqqa qarshi qaratilgan jinoyatlarda alohida ahamiyatga ega. Masalan, aybdor shaxs jabrlanuvchini o'ldirish maqsadida oshxona pichog'ini yurakka sanchib, og'ir shikast yetkazadi. Jabrlanuvchi tirikligini ko'rgan aybdor jinoiy maqsadini amalga oshirishga real imkoniyati mavjud bo'la turib, voqea joyini tark etadi, jabrlanuvchi esa tirik qoladi. Mazkur ishlar sud va tergov tomonidan qasddan badanga og'ir shikast yetkazish sifatida kvalifikatsiya qilinadi. Bunday noto'g'ri kvalifikatsiyaga asos aybdorning jinoyatni oxirigacha yetkazish imkoniyati mavjudligini anglagani va jinoyatdan ixtiyoriy voz kechgani hisoblanadi. Fikrimizcha, bu noto'g'ri, chunki jinoyat tarkibining subyektiv tomoni belgilari barchasi e'tiborga olinmay, qilmish yuz bergan

oqibatga ko'ra kvalifikatsiya qilinmoqda. Mazkur holatda shaxsning qilmishi odam o'ldirishga suiqasd deb baholanmog'i lozim, chunki aybdor jinoiy maqsadini amalga oshirishga qaratilgan barcha zarur choralarni sodir etgan, biroq jinoiy natija yuz bermagan, shundan so'nggina shaxs takroran tajovuz qilishdan ixtiyoriy voz kechgan bo'ladi" [4, 121-b.].

Shu o'rinda quyidagi misolni tahlil qilishimiz o'rinli. Shaxs jabrlanuvchini o'ldirish maqsadida unga qarab o'q uzadi, biroq o'q jabrlanuvchiga tegmaydi. Shunda aybdor shaxs ikkinchi o'qni havoga qarata otadi. Qilmish kvalifikatsiyasida ikki xil yondashuv mavjud: qasddan odam o'ldirishga suiqasd yoki qasddan odam o'ldirishdan ixtiyoriy shaxsni qaytish. Jinoyatdan ixtiyoriy qaytgani uchun javobgarlikdan ozod qilinishi lozim deb hisoblaydigan mualliflar fikriga ko'ra, "shaxsning jinoiy qasдини to'liq amalga oshirish va jinoiy qilmishini oxiriga yetkazish imkoniyati bo'la turib, jinoyat yakunlanmagan uchun harakat jinoyatdan ixtiyoriy qaytish deb topilishi lozim [11]. Boshqalarning fikriga ko'ra, shaxs jinoiy maqsadiga erishishga qaratilgan harakatlarni amalga oshirgan. Birinchi sodir etilgan harakatda natijaning mavjud emasligi jinoyatdan ixtiyoriy qaytishda talab qilinadigan shaxs sa'y-harakatlarining ifodasi bo'lmay, tashqi muhit ta'siri hisoblanadi (qurolning yaroqsizligi, shaxs tajribasining yetarli darajada emasligi va h.k.). Shaxsning takroran tajovuz qilishdan ixtiyoriy qaytgunga qadar sodir etilgan harakatlari jinoyatga suiqasd belgilari bo'lib, qasddan sodir etilib, shaxsga bog'liq bo'lmagan holatlarga ko'ra oxirigacha yetkazilmagan qilmish hisoblanadi [12, 384-b.].

Biz ham yuqoridagilarga qo'shilamiz. Birinchidan, aybdor shaxsda jinoiy qilmishini oxiriga yetkazish imkoniyati bo'la turib, jinoiy qasдини to'liq amalga oshirmagan. Birinchi sodir etilgan harakatda jinoyat obyektiv tomon belgilari mavjud, jinoiy oqibat shaxsga bog'liq bo'lmagan holatlarga ko'ra

yuz bermagan. Shaxsning havoga qarata o'q uzish uning jinoiy oqibatni bartaraf etish istagi bo'lmaganini ko'rsatadi. Ikkinchidan, shaxsning havoga qarata o'q uzishi takroran jinoiy tajovuz sifatida baholanishi lozim. Takroran jinoiy tajovuz qilishdan ixtiyoriy qaytish tamom bo'lgan suiqasddan jinoiy javobgarlik istisno etmay, sud tomonidan jazo tayinlashda e'tiborga olinishi mumkin. Mazkur holatda jinoyatni oxiriga yetkazishdan ixtiyoriy qaytish emas, balki takroran jinoiy tajovuzdan ixtiyoriy qaytish mavjud. Uchinchidan, shaxs jinoyatni oxiriga yetkazishdan o'z tashabbusiga ko'ra ixtiyoriy qaytgan bo'lsa-da, birinchi tajovuz sodir etish vaqtida jinoiy oqibat yuz berishini istagan. To'rtinchidan, jinoyat huquqi obyektiga zarar yetkazish xavfi ostida qolgan. Hatto shaxs dastlabki jinoiy maqsadida voz kechgan hollarda ham, sodir etilgan harakatda tamom bo'lmagan jinoyat tarkibi belgilari mavjud. *Shuning uchun mazkur qilmishda jinoyat tarkibining barcha elementlari mavjud bo'lib, tamom bo'lgan suiqasd sifatida kvalifikatsiya qilinishi lozim.*

Aytish kerakki, tamom bo'lgan suiqasddan ixtiyoriy qaytishni hal etish murakkab va amaliyotda qator qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Masalan, agar jabrlanuvchini o'ldirish maqsadida uning sog'lig'iga zarar yetkazilib, jabrlanuvchining o'limi yuzaga kelishi muqarrar bo'lsa-da, aybdor shaxs jinoiy oqibat yuzaga kelishini bartaraf etsa va unga yordam bersa, qilmish yuzaga kelgan oqibatlariga ko'ra sog'liqqa zarar yetkazganlik uchun javobgarlikka tortiladi. Biroq qasddan odam o'ldirishga suiqasd qilishdan ixtiyoriy qaytganligi uchun u jinoiy javobgarlikdan ozod etilishi zarur [13, 58-b.].

Mazkur masalada shunga o'xshash quyidagi fikr va misol tahlilini keltirish o'rinli. "Shikast yetkazish maqsadida jabrlanuvchining boshiga og'ir jism bilan bir necha marotaba urgagan aybdor shaxs qo'rqib ketib, tez yordamni chaqiradi. Tez yordam kelguniga qadar qon ketishining oldini olish maqsadida jarohatlarni bog'laydi. Mazkur masala

asosida jinoyatga suiqasd qilish oxiriga yetkazilmagani tufayli aybdor yuzaga kelgan oqibatga qarab, ya'ni badanga og'ir shikast yetkazgani uchun javobgarlikka tortilishi lozim, deyish noto'g'ri. Jinoyatga suiqasd qilish tamomlangan, aybdor shaxs jinoiy maqsadiga erishishga qaratilgan takroran tajovuz qilishdan (jabrlanuvchining o'limi) ixtiyoriy qaytgan hollarda jinoyatni oxiriga yetkazishdan ixtiyoriy qaytish emas, takroran tajovuz qilishdan ixtiyoriy qaytish sifatida baholanishi lozim. Bunda jinoyatga suiqasd qilish tamomlangan, shaxsning jinoiy qasdi amalga oshirilgan (jabrlanuvchining boshiga shikast yetkazilgan), jinoiy oqibat esa shaxsga bog'liq bo'lmagan holatlarga yuz bermagan. Aybdor shaxs takroran tajovuz qilishdan ixtiyoriy qaytgan bo'lib, shaxsni jinoiy javobgarlikdan ozod qilish uchun asos hisoblanmaydi, shuning uchun yengillashtiruvchi holat sifatida jazo tayinlashda inobatga olinishi mumkin" [14, 32-b.].

Demak, huquqni qo'llash amaliyotida jinoyatdan ixtiyoriy qaytish institutini tamom bo'lgan suiqasdga nisbatan tatbiq etishda jinoyat sodir etishdan ixtiyoriy qaytishning umumiy belgilari (ixtiyoriylik, qat'iylik, o'z vaqtida amalga oshirganlik)dan tashqari quyidagi holatlar e'tiborga olinishi lozim: shaxsda huquqqa xilof qilmish rivojlanishi ustidan nazorat qilish imkoniyati mavjudligi; qilmish va ijtimoiy xavfli oqibat yuzaga kelish xavfi o'rtasida vaqt oralig'ining mavjudligi; ixtiyoriy qaytishning faol amalga oshirilgani; jinoyat tarkibining tuzilishi" [14, 32-b.].

Agar jinoyatni oxiriga yetkaza olmaganlik sabablari aybdorning xohish-irodasiga bog'liq bo'lsa yoki boshqacha aytganda, jinoyat sodir etayotgan shaxs zararni qoplash yoki yetkazilgan ziyonni bartaraf etish yo'li bilan ijtimoiy xavfli oqibatlarning oldini olishga harakat qilsa, tamom bo'lgan suiqasdda jinoyat sodir etishdan ixtiyoriy qaytish imkoniyati to'g'risidagi masala yuzaga keladi [15, 75-b.].

Fikrimizcha, tamom bo'lgan suiqasddan ixtiyoriy qaytish mumkin va shu asosga ko'ra shaxs jinoiy javobgarlikdan ozod etiladi. Masalan, o'g'rilik jinoyati sodir etish uchun barcha zarur harakatlarni amalga oshirgan, mulk saqlanadigan uy-joyga yashirin ravishda kirgan shaxs o'zganing mulkini qo'lga kiritish imkoniyatiga real ega bo'la turib, birovlarining aralashuvisiz, to'siqlarga uchramasdan turib, jinoiy maqsadini amalga oshirishdan uzil-kesil voz kechgan bo'lsa, sodir etilgan qilmish o'g'rilikdan ixtiyoriy qaytish deb baholanishi hamda shaxs o'g'rilikka suiqasd uchun javobgarlikka tortilmasligi lozim.

Jinoyatning obyektiv tomoni harakatsizlik orqali ifodalanadigan jinoyatlarda ixtiyoriy qaytish aktiv xulq-atvorda namoyon bo'lib, maqsad jinoiy oqibat yuz berishining oldini olish hisoblanadi. Masalan, go'dakni o'ldirish maqsadida uni emizmayotgan onaning go'dakni emizishni boshlashi.

Ixtiyoriy qaytish yuzasidan tadqiqot o'tkazgan A.S. Kayumovning quyidagi fikrlariga qo'shilamiz. "Nazariy jihatdan tamom bo'lgan suiqasddan ixtiyoriy qaytishga shifokor, akusher, ginekolog yoki ona tomonidan chaqaloqni o'ldirish maqsadida suv to'la chelakka uni tashlab yuborishi, biroq darhol jinoiy maqsaddan qaytib, chaqaloq qutqarib olinishi, aybdor suzishni bilmaydigan shaxsni qirg'oqdan daryoga itarib yuborganidan so'ng jinoiy maqsadidan voz kechib, aybdor tomonidan jabrlanuvchining qutqarib olinishi, zahar bergan shaxsning shu zahoti zaharga qarshi dori berishi va h.k. Shuni ta'kidlash kerakki, har qanday vaziyatda ham shaxsga hech qanday zarar yetkazilmagan bo'lishi lozim. Asosiysi jinoiy oqibatning yuz berishi oldi olingan, tasodifiy holatlar (shok, tomirning tortishib qolishi, hushidan ketish) yuz bermagan va sababiy bog'lanishga ta'sir qilmagan bo'lishi lozim" [16, 64–65-b.]. Demak, jinoiy oqibat yuz berishini ixtiyoriy bartaraf etishda jinoyatdan ixtiyoriy qaytishning barcha zarur belgilari mujassamlashgan. Shaxsning harakati nati-

jasida jinoiy oqibat yuz bermaydi, shaxs o'zining ichki hissiyoti orqali ixtiyoriy harakat qilayotgan bo'lib, shu bilan birga, jinoyatdan qat'iy voz kechadi.

Yuqoridagi tahlillarni umumlashtirgan holda quyidagilarni qayd etish lozim. Sodir etilgan qilmish va yuz bergan oqibat o'rtasida muayyan vaqt oralig'i mavjud bo'lib, subyekt sababiy bog'lanish rivojlanishi us-tidan nazorat qila olish imkoniyati mavjud bo'lsa, jinoiy oqibat yuz berishini to'xtatishi mumkin. Shaxs qilmishi natijasida kelib chiqadigan oqibatlarining oldini olish uchun yetarli vaqt oralig'i bo'lishi lozim. Jinoiy qilmish va oqibat o'rtasidagi vaqt jinoyatning xususiyatiga bog'liq bo'lib, aksariyat hollarda minimal darajada bo'lishi mumkin. Odam o'ldirish maqsadida jabrlanuvchini suvga itarib yuborgandan so'ng shaxs jinoyatdan ixtiyoriy qaytsa, shaxsning o'lim yuz bermasligiga qaratilgan harakati darhol amalga oshirilishi kerak. Shuning uchun tamom bo'lgan suiqastdan ixtiyoriy qaytish mumkinligi masalasi har bir vaziyatda alohida ko'rib chiqilishi lozim. Bunda shaxsning jinoiy oqibat kelib chiqmasligi uchun o'ziga bog'liq barcha zarur harakatlarni amalga oshirgani muhim bo'lib, jinoiy oqibat tashqi muhit, tasodifiy holatga ko'ra yuz bergani ahamiyat kasb etmaydi. Bundan tashqari, sodir etilgan jinoyat tarkibi-ni tuzilishi, xususan, jinoyat moddiy, formal yoki kesik tarkibli jinoyat ekanligi muhim hisoblanadi.

Fikrimizcha, aksariyat moddiy tarkibli jinoyatlarda tamom bo'lgan suiqastdan ixtiyoriy qaytish mumkin (odam o'ldirishga sui-qasd, mulkni yong'in yoki portlovchi modda orqali qasddan nobud qilish yoki shikast yetkazish, o'g'rilikka suiqaasd, firibgalik).

Yuqoridagilarni umumlashtirgan holda A.I. Orlovaning quyidagi fikrini keltirish o'rinli. "Tamom bo'lgan suiqastdan ixtiyoriy qaytish masalasini hal qilishda (moddiy tarkibli jinoyatlarda) quyidagilar aniqlanishi lozim: 1) jinoyat obyektiv tomonini tashkil

etuvchi harakat (harakatsizlik) sodir etilishi fakti; b) qonunda qilmishni tugallangan jinoyat deb topish uchun zarur bo'lgan – jinoiy oqibatning yuz berishiga to'sqinlik qiladigan holatlarning mavjudligi. Binobarin, moddiy tarkibli jinoyatlarda obyektiv tomonni tashkil qiluvchi harakat (harakatsizlik) sodir etilish faktining aniqlanishi qilmishni ikki xil kvalifikatsiya qilishga asos bo'ladi: jinoyatga suiqaasd qilish yoki jinoyatdan ixtiyoriy qaytish. Jinoyatga suiqaasd qilish atamasini ifodalashda qonun chiqaruvchi tomonidan "shaxsga bog'liq bo'lmagan holatlarga ko'ra oxiriga yetkazilmagan bo'lsa" tushunchasi qo'llangan. Bunda moddiy tarkibli jinoyatlarda shaxsning ijtimoiy xavfli harakati (harakatsizligi) tufayli jinoiy oqibat kelib chiqishining real imkoniyatga egaligi va muqarrarligini anglagani tushunilishi lozim" [7, 93–94-b.].

Ba'zi hollarda aybdor tomonidan ijtimoiy xavfli oqibatning qisman oldi olinishi va muayyan oqibat yuz berishi mumkin. Jabrlanuvchining o'limi yuz bermaganiga qaramay, sog'lig'iga shikast yetkazilishi, yong'in o'chirilganiga qaramay, mulkka shikast yetkazilishi. Bunday hollarda shaxsning javobgarligi faktik yuz bergan oqibatlarga qarab hal etiladi (sog'lig'iga zarar yetkazganlik, zarar miqdoridan kelib chiqib mulkka shikast yetkazganlik).

Ayrim hollarda shaxsning jinoyatdan ixtiyoriy qaytishi bilan birga, jinoyat shaxsga bog'liq bo'lmagan obyektiv sabablarga ko'ra oxiriga yetkazilishi, davom ettirilishi imkonsiz bo'ladi. Jabrlanuvchini o'ldirish maqsadida daryoga itarib yuborgan shaxs jinoyatdan ixtiyoriy qaytib, jabrlanuvchiga yordam berishi, jabrlanuvchining esa suzishni bilishi yoki aybdor mulkni nobud qilish maqsadida o't qo'yganidan so'ng jinoiy maqsadidan ixtiyoriy qaytishi va shu vaqtda derazadan yong'in sodir bo'layotganini ko'rib qolgan qo'shning o't o'chiruvchilarga darhol xabar berishi va ularning aybdor shaxsga yordami natijasida yong'in bartaraf

etilishi. Mazkur holatlarda jinoyatdan ixtiyoriy qaytishning barcha belgilari mavjud, chunki shaxs o'zining jinoiy harakatini oxirigacha yetkazish imkoniyatiga ega bo'la turib, ixtiyoriy ravishda jinoiy oqibat yuz bermasligi uchun o'ziga bog'liq bo'lgan barcha harakatlarni amalga oshirgan, jinoiy oqibat esa boshqa shaxslarning aralashuvi yoki boshqa holatlarga ko'ra yuz bermaydi. Bizningcha, mazkur masala jinoyat kodeksida huquqiy jihatdan tartibga solinmagani uchun Oliy Sud Plenumining tegishli qarorida quyidagicha tushuntirish berish maqsadga muvofiq: "Shaxs o'zining xatti-harakati natijasida jinoiy oqibat yuz berishi mumkinligini anglagan holda jinoiy oqibat yuz bermasligi uchun ixtiyoriy va ongli ravishda barcha zarur choralarni ko'rganiga qaramasdan, jinoiy oqibat shaxsga bog'liq bo'lmagan va unga noma'lum bo'lgan holatlarga ko'ra yuz bermagan bo'lsa, shaxsning jinoiy javobgarligi JK 26-moddasi 2-qismiga ko'ra istisno etiladi".

3) *Uchinchi guruh olimlarining fikriga ko'ra, nafaqat moddiy, balki formal tarkibli tamom bo'lgan suiqasddan ixtiyoriy qaytish mumkin.*

Formal tarkibli jinoyatlarda jinoyatning obyektiv tomoni jinoyat sodir etayotgan shaxs va boshqa shaxslarning o'zaro bog'liq harakatlaridan iborat bo'lsa, tamom bo'lgan suiqasddan ixtiyoriy qaytish faol harakatlardan bilan amalga oshiriladi. Bunday ixtiyoriy qaytish jinoyat sodir etishga suiqasd qilingunga qadar bo'lgan holatni tiklashda ifodalanadi. Shaxs sababiy bog'lanishning rivojlanishi ustidan nazorat qilsa, jinoyatga aralashishi, harakatlarni to'xtatish va jinoiy oqibat yuz berishiga yo'l qo'ymasligi mumkin. Mazkur harakatlar shaxsning o'zi yoki uning iltimosi, topshirig'iga ko'ra uchinchi shaxslar tomonidan amalga oshirilishi mumkin. Jumladan, pora berish jinoyati pora predmetining ma'lum qismi mansabdor shaxsga berilgan vaqtdan boshlab tamom bo'lgan hisoblanadi. Pora predmetini mansabdor

shaxsning stoli ustida qoldirgan shaxsning qaytib kelib porani olib ketishi pora berishdan ixtiyoriy qaytish sifatida baholanishi lozim. Yoki yolg'on xabar berish jinoyati. Mazkur jinoyat ma'lumotlar tegishli davlat organlari yoki jamoat tashkilotlari yoxud mansabdor shaxslarga ma'lum bo'lgan vaqtdan boshlab tamom bo'lgan hisoblanadi. Shuning uchun jinoyatdan shaxsning faol harakati orqali ixtiyoriy qaytish mumkin, pochta qutisiga kelib tushgan ma'lumotni olib qo'yish, yo'q qilib tashlash va h.k.

Ma'lumki formal tarkibli jinoyatlarni shartli ravishda ikki guruhga ajratish mumkin. Birinchisiga jinoyatga tayyorgarlik ko'rish mumkin bo'lgan formal tarkibli jinoyatlar kiradi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentiga tajovuz qilish (JK 158-moddasi 1-qismi) yuzaga kelgan oqibatdan qat'i nazar, tajovuz amalga oshirilgan vaqtdan boshlab tugallangan hisoblanadi. Shuning uchun mazkur jinoyatda faqat tayyorgarlik ko'rish harakatlarini amalga oshirayotgan vaqtda ixtiyoriy qaytish mumkin bo'lib, shart-sharoit yaratishga qaratilgan harakatlarni to'xtatishda namoyon bo'ladi.

Ikkinchi guruhga nomusga tegish jinoyatini misol sifatida keltirish mumkin. Nomusga tegish jinoyatining obyektiv tomoni murakkab bo'lib, zo'rlik ishlatish yoki qo'rqitish hamda jinsiy aloqaning boshlanishida ifodalanadi. Jabrlanuvchiga nisbatan zo'rlik ishlatib, biroq uning nomusiga tegmaslik jinoyatdan ixtiyoriy qaytish sifatida baholanishi mumkin. Nomusga tegish jinoyatidan ixtiyoriy qaytish jinoiy oqibat yuz berishini ko'zlab amalga oshirilgan harakatlarni to'xtatishda namoyon bo'ladi [12, 427 b.].

Shu bilan birga, ayrim formal tarkibli jinoyatlarning obyektiv tomoni muqobil harakatlarni sodir etishda namoyon bo'ladi. Mazkur turkumdagi jinoyatlarda u yoki bu harakatni sodir etish bilan jinoyat tugallangani sababli jinoyatdan ixtiyoriy qaytish mumkin emas.

Harakatsizlik orqali sodir etiladigan formal tarkibli jinoyatlarda moddiy tarkibli jinoyatlar singari faol harakatlar orqali jinoyatdan ixtiyoriy qaytish mumkin.

4) *To'rtinchi guruh olimlarning fikriga ko'ra, kesik tarkibli jinoyatlardan ixtiyoriy qaytish masalasi alohida ahamiyat kasb etadi.* Kesik tarkibli jinoyatlarda jinoyatning tugallanish vaqti oldingi bosqichga ko'chiriladi. Shunga muvofiq, ixtiyoriy qaytish qisqa vaqt ichida amalga oshirilishi mumkin. Masalan, bosqinchilik jinoyati hujum amalga oshirilgan vaqtdan boshlab tugallangan bo'lib, mulkning qo'lga kiritilgani ahamiyatsiz. Shunga muvofiq, bosqinchilikdan ixtiyoriy qaytish hujum qilingunga qadar amalga oshirilgan bo'lishi lozim. Biroq kesik tarkibli jinoyatlarda jinoyatning tugallanish vaqti jinoyat sodir etishga suiqasd bosqichiga ko'chirilgan va shu paytdan boshlab jinoyat tugallangani bois kesik tarkibli jinoyatlarga suiqasd qilish bosqichidan ixtiyoriy qaytish mumkin emas.

Xulosa

Yuqoridagi fikrlarni umumlashtirgan holda quyidagicha xulosalarga kelish mumkin.

Birinchidan, jinoyat sodir etishdan ixtiyoriy qaytish mavjudligini aniqlashda jinoyat tarkibi tuzilishi muhim ahamiyat kasb etadi;

ikkinchidan, tamom bo'lmagan suiqasd qilish bosqichidan ixtiyoriy qaytish mumkin va bu jinoiy javobgarlikni keltirib chiqarmaydi;

uchinchidan, tamom bo'lgan suiqasddan ixtiyoriy qaytish masalasida sodir etilgan qilmish va yuz bergan oqibat o'rtasida muayyan vaqt oralig'i mavjud bo'lib, subyekt sababiy bog'lanish rivojlanishi ustidan nazorat qila olish imkoniyati mavjud bo'lsa, jinoiy oqibat yuz berishini to'xtatishi mumkin. Shuning uchun shaxs qilmishi natijasida kelib chiqadigan oqibatlarning oldini olish uchun yetarli vaqt oralig'i bo'lishi zarur. Ji-

noiy qilmish va oqibat o'rtasidagi vaqt jinoyatning xususiyatiga bog'liq;

to'rtinchidan, tamom bo'lgan suiqasddan ixtiyoriy qaytishda quyidagilar e'tiborga olinishi zarur: shaxsda huquqqa xilof qilmish rivojlanishi ustidan nazorat qilish imkoniyatining mavjudligi; qilmish va ijtimoiy xavfli oqibat yuzaga kelish xavfi o'rtasida vaqt oralig'ining mavjudligi; ixtiyoriy qaytishning faol amalga oshirilganligi;

beshinchidan, Oliy Sud Plenumining tegishli qarorida quyidagicha tushuntirish berish maqsadga muvofiq: "Shaxs o'zining xatti-harakati natijasida jinoiy oqibat yuz berishi mumkinligini anglagan holda, jinoiy oqibat yuz bermasligi uchun ixtiyoriy va ongli ravishda barcha zarur choralarni ko'rganiga qaramasdan, jinoiy oqibat shaxsga bog'liq bo'lmagan va unga noma'lum bo'lgan holatlarga ko'ra yuz bermagan bo'lsa, shaxsning jinoiy javobgarligi JK 26-moddasi 2-qismiga ko'ra istisno etiladi".

oltinchidan, formal tarkibli tamom bo'lgan suiqasddan ixtiyoriy qaytish masalasini hal etishda quyidagilar inobatga olinishi lozim: obyektiv tomon jinoyat sodir etayotgan shaxs va boshqa shaxslarning o'zaro bog'liq harakatlaridan iborat bo'lsa, ixtiyoriy qaytish faol harakatlar bilan amalga oshiriladi. Bunday ixtiyoriy qaytish jinoyat sodir etishga suiqasd qilingunga qadar bo'lgan holatni tiklashda ifodalanadi. Shaxs sababiy bog'lanishning rivojlanishi ustidan nazorat qila olsa, jinoyatga aralashishi, harakatlarni to'xtatish va jinoiy oqibat yuz berishiga yo'l qo'y-masligi mumkin.;

yettinchidan, kesik tarkibli jinoyatlarda jinoyatning tugallanish vaqti jinoyat sodir etishga suiqasd bosqichiga ko'chirilgan va shu paytdan boshlab jinoyat tugallangani bois kesik tarkibli jinoyatlarga suiqasd qilish bosqichidan ixtiyoriy qaytish mumkin emas.

REFERENCES

1. Nazarenko A.G., Sitnikova A.I. Neokonchennoye prestupleniye i yego vidy [Unfinished crime and its types]. Moscow, Os-89, 2003, p. 108.
2. Anisimov A.A. Neokonchennyye prestupleniya i osobennosti ikh dokazyvaniya [Unfinished crimes and features of their proof]. PhD thesis. Voronezh, 2003, pp. 51–52.
3. Jinoyat huquqi [Criminal law]. The team of authors. Tashkent, MIA Academy, 2012, p. 226.
4. Tadevosyan L.Z. Problemy otvetstvennosti za neokonchennuyu prestupnuyu deyatel'nost' po ugovnomu zakonodatel'stvu Respubliki Armeniya [Problems of liability for unfinished criminal activity under the criminal legislation of the Republic of Armenia]. Doctoral Dissertation. Moscow, 2010, p. 117.
5. Entsiklopediya ugovnogo prava [Encyclopedia of Criminal Law]. Vol. 5: Unfinished crime. St. Petersburg, Publ. by Prof. Malinin, 2006, p. 269.
6. Porotikov D.Yu. Neokonchennoye prestupleniye: teoricheskiye modeli, zakonodatel'nyye konstruksii i problemy ikh primeneniya [Unfinished crime: theoretical models, legislative structures and problems of their application]. Doctoral Dissertation. Moscow, 2007, p. 188.
7. Orlova A.I. Dobrovolnyy otkaz ot prestupleniya: problemy teorii i praktiki [Voluntary renunciation of crime: problems of theory and practice]. Doctoral Dissertaion. Krasnoyarsk, 2007, p. 89.
8. Sitnikova A.I. Prigotovleniye k prestupleniyu i pokusheniye na prestupleniye: Monografiya. –M.: Os-89, 2006. –S. 117.,
9. Rustambayev M.X., Payzullayev K. Osobennosti dobrovol'nogo otkaza v nasil'stvennykh prestupleniyakh protiv lichnosti [Features of voluntary refusal in violent crimes against the person]. The constitution is the basis of building a legal state. Tashkent, Adolat Publ., 1996, p. 29.
10. Uchebno-prakticheskiy kommentariy k Ugolovnomu kodeksu Rossiyskoy Federatsii [Educational and practical commentary on the Criminal Code of the Russian Federation]. 2nd ed., rev. and additional. Ed. A.E. Yalinsky. Moscow, 2006, p. 113.
11. Sokolova N.V. Znachenkiye instituta dobrovol'nogo otkaza ot prestupleniya v ukreplenii sotsialisticheskoy zakonnosti [The importance of the institution of voluntary renunciation of crime in strengthening socialist legality]. Strengthening socialist legality and protection of citizens' rights: Digest of articles. Tashkent, 1966.
12. Klyuyev A.A. Dobrovolnyy otkaz ot soversheniya prestupleniya [Voluntary renunciation of committing a crime]. Encyclopedia of Criminal Law, vol. 5: Unfinished crime. St. Petersburg, Publ. by Prof. Malinin, 2012, p. 384.
13. Savel'yeva V.S. Osnovy kvalifikatsii prestupleniy [Basics of classification of crimes]. Moscow, TK Velbi, Prospekt Publ., 2008, p. 58.
14. Skorilkin N., Dadonov S., Annenkov A. Dobrovol'nyy otkaz na stadii okonchennogo pokusheniya na prestupleniye [Voluntary refusal at the stage of a completed attempted crime]. Legality, 2002, vol. 5 (811), p. 32.
15. Reshetnikov A.Yu. Pokusheniye na prestupleniye v rossiyskom ugovnom prave [Attempted crime in Russian criminal law]. PhD thesis. Moscow, 2007, p. 75.
16. Kayumov A.S. Dobrovolnyy otkaz ot soversheniya prestupleniya i deyatel'noye raskayaniye po ugovnomu zakonodatel'stvu Respubliki Uzbekistan [Voluntary renunciation of committing a crime and active repentance under the criminal legislation of the Republic of Uzbekistan]. PhD thesis. Tashkent, 1998, pp. 64–65.

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

Правовой научно-практический журнал

Legal scientific-practical journal

2024-yil 1-son

VOLUME 8 / ISSUE 1 / 2024

DOI: 10.51788/TSUL.ROLS.2024.8.1.

BOSH MUHARRIR:

Rustambekov Islambek Rustambekovich

Toshkent davlat yuridik universiteti rektori v.v.b., y.f.d.,
professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Xodjayeov Baxshillo Kamolovich

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, y.f.d.,
professor

Mas'ul muharrir: O. Choriyev

Muharrirlar: Y. Yarmolik, Y. Mahmudov, E. Mustafayev

Musahhih: M. Sharifova

Texnik muharrirlar: U. Sapayev, D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar, Sayilgoh ko'chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Jurnal 26.03.2024-yilda tipografiyaga

topshirildi. Qog'oz bichimi: A4.

Shartli 12,32 b.t. Adadi: 100. Buyurtma raqami: 38.

TDYU tipografiyasida chop etildi.